

MONÒLEG DEL POEMA A LLUÍS COMPANYS – JOSEP USÓ I MANYANÓS.

Estimat Lluís. Estic sola i ho sé. Mai tornaràs a mi. Ja no podrà ser. Però ara, en aquesta penombra que m'envolta, ho recorde tot. Cada instant, recorde.

Primer, fou l'exili. L'exili, després de la derrota, terrible i injusta. Els dies de París, tot per redreçar i sense recursos. I amb la incertesa, també. Almenys allà, però, estaves prop del teu fill. Estàvem tots junts.

Després, atacaren els alemanys. França cedia, s'enfonsava per moments. L'angoixa ens corsecava en saber-los a prop. Massa tard ens decidírem a marxar. Mil voltes me n'he penedit, de no marxar la vespra. Havia d'haver insistit. Era la meua obligació. Però estàvem a París. Tal vegada aleshores...

Però no fugirem a temps. En aquell bombardeig terrible perdérem Lluís, ton fill. I, a més, la serenitat. Quasi sense saber com, arribarem a Ar Baol-Skoubleg, a la casa on hi visquérem. Quasi la pau del camp, després de l'infern de la ciutat. Nosaltres estàvem bé, però ni el teu cor ni el teu cap no hi eren, allà. Per això t' enxamparen, que prou ens van avisar.

Et segrestaren per la força, davant meu i sense pietat. Però nomes s'endugueren el teu cos. El teu esperit, la teua presència, la teua força, restaren amb mi. Encara les serve.

Perquè no em restés cap dubte, quan aquell dia vaig aconseguir veure't per darrera vegada. Jo era lluny; però tu, encara que anaves emmanillat mentre et carregaven en aquella camioneta, et vas girar i m'ho cridares amb veu ferma:

—Per sobre tot, el meu fill!

I ja no t'he vist més, estimat. Només aquell instant, quan tu em cridares i jo et veié marxar d'allà; presoner i indefens, però immens i fort. Jo restí al carrer, plorant en silenci. Fou un moment de feblesa. Disculpa'm, estimat. Sabia que et duien a l'escorxador.

Molt més endavant, m'arribà la teua fotografia a casa. El malfactor volia que jo ho sabés.

—Jo l'he entregat sencer, senyora. Bé ho pot veure vostè.

I tu, des d'aquell rectangle de cartolina, em miraves, sorneguer. Fumaves, n'estic segura, el teu darrer cigarret.

I et sebolliren en l'oblit i el silenci. Molt després ho he sabut. Tractaren de doblegar-te, sense arribar mai a entendre que era feina en va. Que només tenien al seu abast el cos, però no el teu esperit. Mai, l'han pogut ni tan sols entreveure.

Rosegaran ells la ràbia de la impotència. Perquè ni amb tortures, nafres, insults i amenaces, han aconseguit que tu, un home sol, indefens i presoner, els entregues en cap moment la victòria. Ara sé, estimat meu, que reeixirem. Nosaltres i la nostra Pàtria. Pàtria feta d'homes com tu, rectes i d'esperit ferm. Només tu, i armat tan sols amb la raó, has derrotat els dimonis terribles d'aquell escorxador.

I a Barcelona et dugueren, coix i ferit, però encara ferm i sencer. La mar i el castell es miren, testimonis muts d'aquells terribles i emotius moments.

Carcellers, jutge i testimonis, tots sabien el què estaven fent. Per això et defugien la mirada. Per manca de valor. I de seguida s'adonaren del que mai podrien aconseguir.

Perquè davant la venjança més despietada, la brutalitat extrema d'uns fusells assassins en una matinada freda i encara fosca, els respongueres descalç. Xafant terra catalana, encara tingueres esma per cridar:

—Per Catalunya!

Després del crit expirares, ja mort.

I en tot moment, estimat Lluís, has estat en el meu cor. Abans, quan no sabia res de tu i ara, quan ja sé que el teu cos estimat no tornarà mai de la mort.

Però no t'han vençut. No ens han vençut. Tu no tornaràs perquè no te n'has anat. El teu esperit ferm i seré em mantindrà forta. A mi i a tots els que saben que la derrota és només passatgera, que la victòria final ens espera més endavant. Que no podran vèncer mai, qui té tan fort l'esperit. Que, sense cap mena de dubte, nostra és la raó; i aquesta, només amb sang i foc no s'ofega; mai, la podran ofegar.

Cercaré i trobaré Lluïset, el teu estimat fill, la teua primera i principal preocupació. Aquest serà el meu homenatge primer.

I també treballaré, incansable, per recobrar tot allò que aquests lladres i assassins rabiosos i venjatius ens han arrabassat. I et ben jure que ho aconseguiré. Reeixiré, estimat Lluís, en aquesta tasca tan dura. Ja ho veuràs. En aquest moment, avui, només sembla impossible, però no ho és pas.

I sabràs que el fossar on has caigut, ensangonat i mort prop de l'alba, s'omplirà de flors demà. Serà, malgrat tu, lloc de culte; no ho hauries volgut mai, això. Però ho serà, fins i tot malgrat tu.

I veuràs, des d'allà on sigues, com la nostra Pàtria reneix de les seues cendres per acollir els seus fills. A tots. Fins i tot aquells que encara no saben que se l'estimen. O els que creuen que ja no hi és. A tots, Lluís, amor meu, els recollirà ella en seu recer. Ella és la dolça i amable Catalunya. I, a diferència de l'altra, la injusta pàtria dels altres, erma, fosca i venjativa, ella ens estima a tots. I a tots ens acollirà.

Per tot això, aquesta carta no és un comiat. Tan sols és això, un carta d'amor que jo li envie al meu estimat.

Una abraçada, Lluís i un bes molt fort. I sàpigues que mai he deixat de cercar a Lluís, el teu fill estimat. Que ho faig sense desmai i que t'enyore. Enyore molt la teua presència. Tinc ja deler de tornar-te a veure.

Teua,

Carme.